

นานา คำถาม

เกี่ยวกับ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์พอเพียงเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐

กลุ่มงานประชาสัมพันธ์

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ตั๋ว ๑๓๐๓ - ๑๓๐๕

โทรสาร ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๖

กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ตั๋ว ๕๑๐๓ และ ๒๔๐๗

โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๙๑๕๘ หรือ ๐-๒๒๘๑-๖๑๒๗

หรือเยี่ยมชมได้ที่

<http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๙๗๖๙-๗๓-๗

พิมพ์ครั้งที่ ๕ : ธันวาคม ๒๕๕๐

(ฉบับปรับปรุง)

จำนวน : ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย ๑๐๓๒/๒๐๓-๒๐๘
ซอยร่วมศิริมิตร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ ๐-๒๒๗๒-๑๑๖๙-๗๒ โทรสาร ๐-๒๒๗๒-๑๑๗๓

“...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ**ความมีกินมีใช้**ของประชาชนก่อน
ด้วยวิธีการที่**ประหยัดระมัดระวัง** แต่**ถูกต้องตามหลักวิชา**
เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว
จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ
ด้วย**ความรอบคอบ ระมัดระวัง**และ**ประหยัด**นั้น
ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗

“...ให้**พอเพียง**นี้ก็หมายความว่า
มีกินมีอยู่ **ไม่ฟุ่มเฟือย** ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ.
แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข
ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ.
อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ
หรือระบบพอเพียง...**พอเพียง**นี้อาจจะมีมาก
อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้อง**ไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น**.
ต้องให้**พอประมาณตามอัตภาพ**
พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

คำนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ มักจะมี คำถามและข้อสงสัยเกิดขึ้นเสมอว่า การกระทำนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ แต่ก็ไม่ค่อยจะมีคำอธิบายหรือข้อชี้แจงที่ชัดเจนนัก คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดทำ **“นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง”** ขึ้น โดยมีการตั้งโจทย์คำถามที่พบมาก และมีคำตอบ อธิบายองค์ประกอบของหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ด้วยภาษาเขียนที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้อ่านได้คลี่คลายข้อสงสัยและเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง

หนังสือเล่มนี้ได้รับการจัดพิมพ์มาแล้วถึง ๔ ครั้ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ที่จะเผยแพร่แก่ผู้สนใจที่ยังมีความต้องการอีกเป็นจำนวนมาก สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดพิมพ์ขึ้น อีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้เพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนแรกเกี่ยวกับ ความหมายและองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการ

ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาฯ ในเบื้องต้น รวมทั้งได้เปลี่ยนสีให้สดใสหน้าอ่านมากยิ่งขึ้น

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ธันวาคม ๒๕๕๐

สารบัญ

หน้า

	คำนำ	
๑	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้	๑
๒	ทำไมภาคการเกษตรได้รับความสนใจในเรื่องการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากกว่าสาขาการผลิตอื่น	๑๕
๓	การปลูกข้าว ๕ ไร่ และการมีบ่อน้ำในพื้นที่เป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่	๑๙
๔	เกษตรทฤษฎีใหม่ใช้ได้ทั่วประเทศหรือไม่	๒๓
๕	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเชื่อมโยงกับความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างไร	๒๗
๖	เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น แต่ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขายใช้หรือไม่	๓๑
๗	ถ้าใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องเลิกค้าขายกับภายนอกใช้หรือไม่	๓๕
๘	การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้หรือไม่	๓๙
๙	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขัดต่อหลักการทางธุรกิจที่เน้นการหากำไรหรือไม่	๔๓
๑๐	ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถใช้ของแพงได้หรือไม่ หรือสามารถกั้มเงินได้หรือไม่	๔๗

- ๑๑** แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่าง
จากแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอย่างไร ๕๓
- ๑๒** เศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักการพัฒนา
อย่างยั่งยืนหรือไม่ ๕๙
- ๑๓** ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้
ในการกำหนดนโยบายการเงินการคลังได้หรือไม่ ๖๓
- ๑๔** เศรษฐกิจพอเพียงไม่สนใจสาขาการผลิตที่ทันสมัยจริงหรือไม่ ๖๗
- ๑๕** การพัฒนาประเทศใช้กลไกการถ่ายโอนเทคโนโลยีจากต่างประเทศ
จะขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่ อย่างไร ๗๑
- ๑๖** ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะประยุกต์ใช้กับการพัฒนา
ระบบการศึกษาของไทย ได้หรือไม่ อย่างไร ๗๕
- ๑๗** แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิด อุดมคติหรือไม่ ๘๑
- ๑๘** การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ควรเริ่มต้นจากอะไร ๘๕
- ๑๙** เราจะประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมแต่ละระดับ
อาทิ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชน และระดับรัฐ ได้อย่างไร ๘๙
- ๒๐** ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้กับคนทุกวัย
และทุกศาสนาได้หรือไม่ ๙๓

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และการประยุกต์ใช้

๑

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณากลับกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง สรุปออกมาเป็นนิยามความหมาย **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”**

จากนั้น สศช. ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีความเข้าใจในหลักปรัชญาฯ และใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

ที่ รต 0000/18888

สำนักพระราชวัง
พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

29 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

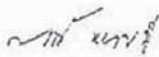
เรื่อง ประทานและคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือที่ นร 1001/พ.01 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2542

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาบทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่แก้ไขแล้ว

ตามที่ท่านขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระวอพระบาทพระบรม-
ราชวินิจฉัย บทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาทำทบทวน
ประมวลและคัดค้านกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรม-
ราชานุญาตนำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่าย
ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรง
พระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรม-
ราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา

(หม่อมหลวงทิระหงส์ เกษมศรี)
ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร.2253457 62 ต่อ 2315, 2316

สศช. ได้ัญเชิญ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** มาเป็น
ปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) และฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)
รวมทั้งได้เสริมสร้างความเข้าใจไปยังภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ
เห็นคุณค่า และน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตต่อไป

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน **ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ **ความพอเพียง** หมายถึง **ความพอประมาณ ความมีเหตุผล** รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี **ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย **ความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง** อย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มี **สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต** และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย **ความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ** เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

Sufficiency Economy

“Sufficiency Economy” is a philosophy bestowed by His Majesty the King to his subjects through royal remarks on many occasions over the past three decades. The philosophy provides guidance on appropriate conduct covering numerous aspects of life. After the economic crisis in 1997, His Majesty reiterated and expanded on the “Sufficiency Economy” in remarks made in December 1997 and 1998. The philosophy points the way for recovery that will lead to a more resilient and sustainable economy, better able to meet the challenges arising from globalization and other changes.

Philosophy of the Sufficiency Economy

“*Sufficiency Economy*” is a philosophy that stresses **the middle path** as an overriding principle for appropriate conduct by the populace at all levels. This applies to conduct starting from the level of the families, communities, as well as the level of nation in development and administration so as to modernize in line with the forces of globalization. “*Sufficiency*” means **moderation, reasonableness**, and the need of **self-immunity** for sufficient protection from impact arising from internal and external changes. To achieve this, an application of **knowledge** with due **consideration** and **prudence** is essential. In particular great care is needed in the utilization of theories and methodologies for planning and implementation in every step. At the same time, it is essential to strengthen the moral fibre of the nation, so that everyone, particularly public officials, academics, businessmen at all levels, adheres first and foremost to the principles of **honesty** and **integrity**. In addition, a way of life based on **patience, perseverance, diligence, wisdom** and **prudence** is indispensable to create balance and be able to cope appropriately with critical challenges arising from extensive and rapid socioeconomic, environmental, and cultural changes in the world.

Unofficial translation. A working definition compiled from remarks made by His Majesty the King on various occasions and approved by His Majesty and sent by His Majesty's Principal Private Secretary to the NESDB on November 29, 1999

องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับประเทศได้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

- **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- **ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

เงื่อนไขสำคัญเพื่อให้เกิดความพอเพียง การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขคุณธรรม หลักวิชา และเงื่อนไขชีวิตเป็นพื้นฐาน

- **เงื่อนไขคุณธรรม** เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้ รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

- **เงื่อนไขหลักวิชา** อาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

- **เงื่อนไขชีวิต** ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติและปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิต โดยใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน

การน้อมนำหลักปรัชญาฯ มาปฏิบัติ

ทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาฯ มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกร โดยต้อง **“ระเบิดจากข้างใน”** คือการเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

● **ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว** มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ **พึ่งพาตนเอง** อย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดย **ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น** รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่ยอมรับให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว จากการ **ประกอบสัมมาชีพ** รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช่ตระหนี่ **ลด-ละ-เลิก อบายมุข** สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และ **รู้จักออมเงิน** และสิ่งของเครื่องใช้ ดูแล **รักษาสุขภาพ** มีการ **แบ่งปัน** ภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการ **รักษาวัฒนธรรม** ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

● **ความพอเพียงระดับชุมชน** คนในชุมชนมีการ **รวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม** ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความ **รู้ รัก สามัคคี** สร้างเป็น **เครือข่ายเชื่อมโยง** กันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการ **ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์** ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

● **ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน** เริ่มจากความมุ่งมั่นใน **การดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่า**

ระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการ**แบ่งปัน** มุ่งให้**ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมเป็นธรรม** ทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้อง**ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป** รวมทั้งต้อง**มีความรู้ และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาด**อย่างถ่องแท้ ผลิตในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการ**เตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง**ที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคม และ**ป้องกันผลกระทบ**ต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้อง**สร้างเสริมความรู้และจิตสวัสดิการ**ให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

- **ความพอเพียงระดับประเทศ** เป็นการ**บริหารจัดการประเทศ** โดยเริ่มจากการ**วางรากฐาน**ให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่าง**พอมีพอกิน** และ**พึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรม**ในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่ง เพื่อแลกเปลี่ยน**ความรู้** สืบทอด**ภูมิปัญญา** และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง**รู้จัก สามัคคี** เสริมสร้าง**เครือข่ายเชื่อมโยง**ระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

- **ด้านเศรษฐกิจ** ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ ภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป
- **ด้านจิตใจ** มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

- **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

- **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน

- **ด้านเทคโนโลยี** รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง จะส่งผลให้**การพัฒนาประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน** ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่ **“ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย”**

๒๓

ทำไมภาคการเกษตรได้รับความสนใจในเรื่อง
การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปใช้มากกว่าสาขาการผลิตอื่น

๒

ทำไมภาคการเกษตรได้รับความสนใจ ในเรื่องการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้มากกว่าสาขาการผลิตอื่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ที่เรียกว่า **“เกษตรทฤษฎีใหม่”** เพื่อพัฒนาทัศนคติและวิถีปฏิบัติของครอบครัวและชุมชนในภาคเกษตรกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ให้มีความเข้มแข็งมั่นคง และพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่กระแสการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์

เกษตรทฤษฎีใหม่ ถือเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เห็นเด่นชัดมากที่สุด เนื่องจากเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อน คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ และนำไปทำให้เห็นผลจริงได้ จึงทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ ในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น

นอกจากนี้ การได้รับความสนใจกับภาคเกษตรค่อนข้างมากอาจเป็นเพราะในประเทศไทย ผู้คนที่อยู่ในสาขาเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรที่ต้องพึ่งน้ำฝนนั้นมีอยู่มาก ประกอบกับในอดีต นโยบายการพัฒนาอาจให้ความสำคัญกับภาคเกษตรดังกล่าวน้อยเกินไป ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาเกษตรแบบทฤษฎีใหม่

ที่มุ่งตอบสนองให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา และสอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศยิ่งขึ้น ซึ่งอาจทำให้คนเข้าใจผิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้เฉพาะเพื่อการพัฒนาการเกษตรในชนบทห่างไกลเท่านั้น

อันที่จริงแล้ว **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับและทุกสาขา โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกัน** คือ เน้นการปฏิบัติอย่าง **พอประมาณ มีเหตุ มีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเอง และสังคม** อาทิ ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรม ไม่ควรขยายการลงทุนหรือเพิ่มการผลิตที่เกินตัว และนำไปสู่การเพิ่มความเสี่ยงที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น หรือภายนอกมากเกินไป จนขาดความสมดุลในระยะยาว แต่ควรดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง อย่างเป็นขั้นตอน มีการกระจายความเสี่ยง และสร้างเครือข่ายธุรกิจเพื่อร่วมมือกันในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ รายละเอียดของวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติ จะมีความแตกต่างกันในแต่ละสาขาการผลิต

๓

การปลูกข้าว ๕ ไร่ และการมีบ่อน้ำในพื้นที่
เป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

๓

การปลูกข้าว ๕ ไร่ และการมีบ่อน้ำในพื้นที่ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

การปลูกข้าว ๕ ไร่ และมีบ่อน้ำในพื้นที่นั้นเป็นเพียงขั้นตอนที่หนึ่งของเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวเกษตรกรรมในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารพื้นที่เพาะปลูกและแหล่งน้ำ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างพอเพียง และมีความเสี่ยงต่อความผันผวนภายนอกน้อยลง อาทิ ความผันผวนของราคาสินค้า ความเสี่ยงจากการพึ่งพาราคาและปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ นอกจากนี้แล้ว **ทฤษฎีใหม่ก็เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรเท่านั้น แต่ไม่ใช่ทั้งหมดของเศรษฐกิจพอเพียง**

เกษตรทฤษฎีใหม่ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน

ขั้นที่หนึ่ง เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัวเพื่อให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยมุ่งจัดหาแหล่งน้ำในไร่นา มีอาหารเลี้ยงดูตนเอง และมีรายได้จากผลผลิต ส่วนที่เหลือโดยการแบ่งพื้นที่ทำกินออกเป็น ๔ ส่วน อาศัยสูตร ๓๐/๓๐/๓๐/๑๐ แบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่เป็นขุดสระน้ำ/ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นและพืชผักต่างๆ/ปลูกข้าว/ที่อยู่อาศัยและถนนหนทาง ซึ่งในกรณีที่เกษตรกรครอบครองพื้นที่ ๑๕ ไร่ ๓๐% ของพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าวก็จะคิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๔-๕ ไร่ อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม **สัดส่วนการแบ่งพื้นที่ทำกิน สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสภาพภูมินิเวศในแต่ละพื้นที่**

กรณีการใช้นาข้าว ๕ ไร่ สำหรับการสร้างแหล่งอาหาร และสีบ่อน้ำ เป็นปัจจัยการผลิตในไร่นา **เพื่อเป็นการพึ่งพาตนเอง** ก็จัดเป็นกระบวนการเข้าสู่ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ แต่หากเห็นว่า มีพื้นที่ปลูกข้าว ๕ ไร่ และบ่อน้ำเท่านั้น เป็นการผลิตของเกษตรกรทั่วไป ยังไม่มีนัยมุ่งสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ควร

ขั้นที่สอง คือ การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ โดยเกษตรกรในพื้นที่ร่วมแรงในการผลิต จัดการตลาด และพัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งถือเป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวสู่โลกภายนอก

ขั้นสุดท้าย เป็นการสร้างความร่วมมือกับแหล่งเงินทุนและแหล่งพลังงานภายนอก เพื่อสนับสนุนด้านการลงทุน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม

อย่างไรก็ดี แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างหนึ่ง ในขณะที่ **เศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกลักษณะและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่** ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นๆ ได้ นอกเหนือจากภาคเกษตรกรรม

บันทึก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เกษตรทฤษฎีใหม่ใช้ได้ทั่วประเทศหรือไม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ใช้ได้ทั่วประเทศหรือไม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการจัดสรรทรัพยากร ดิน น้ำ ในไร่นา ซึ่งจะนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ใดก็ได้ **หากเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลและมีปัญหาเรื่องน้ำ ขาดแคลนน้ำ เป็นพื้นที่เกษตรน้ำฝน และมีพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น ๑๐-๑๕ ไร่ ก็จะสามารถเห็นสัมฤทธิ์ผลของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น**

หัวใจสำคัญของแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ **การส่งเสริมการพัฒนาตามลำดับขั้น** โดยเริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกรและครอบครัวก่อน เมื่อเกษตรกรสามารถดำรงชีวิตอย่างพออยู่ พอกินแล้ว จึงรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน ซึ่งท้ายสุดนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ที่สามารถลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

การประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ในแต่ละพื้นที่ดูผิวเผินแล้วอาจจะง่าย แต่ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ในขั้นที่ ๑ นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ** ดังนี้

๑. ความพร้อมของพื้นที่ การขุดสระนั้น จะต้องพิจารณาโครงสร้างของสระอย่างรอบคอบ ต้องดูสภาพพื้นที่ ดูสภาพดิน ซึ่งต้องมีการเตรียมการเพื่อให้ดินอยู่ในสภาพที่จะสามารถอุ้มน้ำเอาไว้ได้ การปรับภูมิประเทศต้องมีความระมัดระวังเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้น การจะนำทฤษฎีใหม่ไปประยุกต์ใช้ ต้องพิจารณาความสอดคล้องสมดุลกับแต่ละภูมิสังคมด้วยความรอบคอบ

๒. การจัดการที่ดี ถ้าไม่มีการจัดการที่ดี อาจทำให้การใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพ ถ้ามีสระใหญ่หรือสระกลางประคองไว้ข้างๆ ก็จะสามารถอยู่รอดได้

โดยสรุปแล้ว แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่จะ**เปิดโอกาสให้เกษตรกรประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น** โดยเน้นการผสมผสานการจัดการแบบท้องถิ่นและภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และที่สำคัญ คือ เน้นการประยุกต์ใช้ที่มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้อย่างมีเหตุผลและสิ่งนี้ถือเป็นแก่นแท้ของการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

บันทึก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มีความเชื่อมโยงกับ
ความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างไร

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเชื่อมโยงกับความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างไร

ชุมชนเข้มแข็ง คือชุมชนที่มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทร มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม เมตตาธรรม รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลของตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและมีกระบวนการพัฒนาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ชุมชนเข้มแข็งจึงเป็นชุมชนที่มี**ความเข้มแข็งด้านความคิด** ที่อยู่บนพื้นฐานของการคิดที่จะพึ่งตนเองให้ได้ก่อน ในเบื้องต้น คิดที่จะแบ่งปัน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่กันและกัน ตลอดจนถึงอยู่บนเหตุผล และความสมดุลของแต่ละชุมชน

จากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า **แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** กล่าวคือ การประยุกต์ใช้ปรัชญาฯ ในระดับครอบครัวและชุมชนนั้น ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชนที่พอกินพอใช้เป็นพื้นฐาน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ขณะเดียวกันผู้ที่ฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้แล้วนั้น ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคมได้ บนพื้นฐานของการแบ่งปัน ร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งทำที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแก่นของแนวความคิดในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ คือการรวมกลุ่มและขั้นที่ ๓ มีการขยายผลเป็นเครือข่ายที่กว้างขึ้นในสังคม

นอกจากนี้แล้ว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยัง**เน้นการสร้างฐานรากของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสมดุล** ซึ่งทำได้ด้วยการพัฒนาคน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน สร้างองค์ความรู้ภายในเครือข่าย และพัฒนาระบบ/ส่งเสริมการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งทั้งสิ้น

๒

เศรษฐกิจพอเพียง
ส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น
แต่ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขายใช้หรือไม่

๒

เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น แต่ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขายใช้หรือไม่

“...อันนี้เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่า
ทุกคนครัว จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้น
มันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอ
สมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้
แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

๔ ธันวาคม ๒๕๔๐)

จากพระราชดำรัสข้างต้น ประกอบกับที่ได้พระราชทานแนวปฏิบัติ
เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จะเห็นได้ว่า
แนวทางในการพัฒนาการเกษตรในชนบท เน้นให้มีความพอเพียง
พอกินพอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองก่อน เพื่อเป็นทางเลือก
ในการดำรงชีพของเกษตรกร แทนการมุ่งทำการเกษตรเพื่อการค้า
แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้มีความเสี่ยงมากจากความผันผวนของปัจจัย
ภายนอกต่างๆ

**เกษตรทฤษฎีใหม่นี้ ให้แง่คิดและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็น
ขั้นตอน** เกี่ยวกับการปลูกข้าว การผลิตอาหารเพื่อตนเอง แล้วจึงใช้เวลาที่ดิน
และแรงงานส่วนที่เหลือไปผลิตเพื่อขาย หลักการหลายๆ อย่างของทฤษฎีใหม่

ส่งเสริมให้ค้าขายได้ตามศักยภาพตามโอกาส และสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม โดยต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสี่ยงมากเกินไป

อย่างไรก็ดี การพัฒนาตามขั้นตอนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หลังจากที่แต่ละครอบครัวและชุมชนสามารถพึ่งตนเองและอยู่อย่างพอกินพอใช้ได้แล้ว ก็พร้อมที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไป คือ การผลิตเพื่อค้าขาย หรือการรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นๆ

ยกตัวอย่าง เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารโค กระบือ รวมกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชน โดยในเบื้องต้นอาจเป็นการขายผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคภายใน หรือร่วมมือกันพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชุมชน หรือขายนอกชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ ตลอดจนรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวมในด้านอื่นๆ บนพื้นฐานของ **การแบ่งปัน** และ **ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน** ตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะทำให้ชุมชนโดยรวม เกิด **ความพอเพียง** ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

๗

ถ้าใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จะต้องเลิกค้าขายกับภายนอกใช้หรือไม่

๗

ถ้าใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องเลิกค้าขายกับภายนอกใช่หรือไม่

การใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ **ไม่ได้สนับสนุนการปิดประเทศ หรือหันหลังให้กับกระแสโลก หรือกฎกติกาของโลก** แต่ให้พิจารณาประเด็นต่างๆ ในภาพรวม และใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชาญฉลาด โดยพัฒนาตนให้รู้เท่าทันและสามารถเลือกรับสิ่งต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในระยะยาวได้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มิได้หมายถึงระบบเศรษฐกิจปิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขายไม่ส่งออกไม่ผลิตเพื่อคนอื่นแต่เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนบนฐานรากที่เข้มแข็งและสมดุล โดยใช้ให้ใช้หลักการตนเป็นที่พึ่งของตนเองให้ได้ก่อน จากนั้นจึงพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ และนำไปสู่สังคมที่มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ดีที่สุด

**“...พอมีพอกินเป็นขั้นที่หนึ่ง ขั้นต่อไปให้มีเกียรติยืนด้วยตัวเอง
ขั้นที่สามให้รักถึงผู้อื่น...”**

(พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง

๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๘)

การพัฒนาประเทศโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็น **กระบวนการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความพอดี พอประมาณ ยึดทางสายกลาง** ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง เป็นระบบขั้นตอน ไม่รีบร้อน ก้าวกระโดด บนพื้นฐานของการรู้จักตนเองและรู้จักเลือกสิ่งต่างๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์อย่างมีเหตุผล ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงภัยให้กับตนเองและชุมชนจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในโลกยุคโลกาภิวัตน์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามวิกฤต

“...ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งที่ไม่ได้. จะต้องมีการแลกเปลี่ยน. ต้องมีการช่วยกัน. ...พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้.”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒)

การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก
ขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

คำนิยามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึง

“...การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์...”

“...การสั่งของจากต่างประเทศก็มีความจำเป็นบ้างในบางกรณี. แต่ว่าสามารถที่จะส่งออก ซึ่งผลิตผลที่ทำในเมืองไทยก็จะดีกว่า...” และ

“...ฉะนั้น สามารถที่จะทำให้มีการส่งออกสิ่งของที่ทำด้วย วัตถุดิบในเมืองไทย และทำด้วยแรงงานของคนไทย. อันนี้เป็นการ แก้ไขสถานการณ์วิกฤตอย่างดี...”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๔ ธันวาคม ๒๕๔๐)

จากคำนิยามแสดงให้เห็นว่า **การส่งออกไม่ขัดต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแน่นอน** และการส่งออกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หากไม่มีการส่งออก ประเทศก็จะไม่สามารถพัฒนาได้ เพราะจะไม่มีเงินตราต่างประเทศไปซื้อสินค้านำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนา เนื่องจากประเทศไทยยังจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าบางประเภทที่เราไม่สามารถผลิตเองได้ เช่น น้ำมัน เป็นต้น

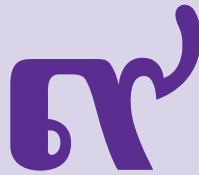
สรุปได้ว่า **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ปฏิเสธการส่งออก แต่ต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพื่อให้พร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ** โดยระลึกเสมอว่า การจะก้าวหน้าไปได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ต้องใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รอบคอบในการตัดสินใจบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบ เอาเปรียบ

ในขณะเดียวกัน **การที่จะสามารถค้าขายหรือดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีคุณธรรม** ทั้งความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพ การผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันต่อความต้องการของตลาด และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันในระดับต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก การปรับตัวอย่างพอประมาณกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างมีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับองค์กร จะทำให้ธุรกิจต่างๆ สามารถดำเนินการไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ขัดต่อหลักการทางธุรกิจ
ที่เน้นการหากำไรหรือไม่

๗

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขัดต่อหลักการทางธุรกิจที่เน้นการหากำไรหรือไม่

คำนิยามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึง “...ทั้งใน การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์...” และ “...โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึก ในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ...”

จากคำนิยามทั้งสองส่วนจะเห็นได้ว่า **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเห็นความสำคัญของภาคธุรกิจ และไม่ขัดต่อหลักการธุรกิจที่เน้นการหากำไร** กล่าวคือ **การยอมรับการมีกำไรในระดับพอประมาณ และมีเหตุมีผล** เพราะหากไม่มีกำไร ก็ไม่สามารถดำเนินธุรกิจไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว **ไม่อยู่บนพื้นฐานของการเอาเปรียบที่มุ่งผลกำไรสูงสุดเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะก่อให้เกิดวิกฤตติดตามมา** ซึ่งกำไรในระดับพอประมาณนี้ เป็น**กำไรระดับปกติ** ทางภาษาเศรษฐกิจ (*Normal Profit*) ที่พอเพียงต่อนักธุรกิจที่ลงทุน หรือ ผู้ถือหุ้น และต้องไม่เป็นการแสวงหากำไรโดยการเอาเปรียบผู้บริโภค หรือ ผิดกฎหมาย

แม้แต่การสร้างผล*กำไรในระดับชุมชน* ก็ควรเน้นการกระจายผลประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาอย่างเสมอภาค เป็นการสร้างพลังชุมชนให้เกิดขึ้น ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นลักษณะวิสาหกิจชุมชนได้ โดยที่มีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เป็นพื้นฐานหรือทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ หรือขั้นที่ ๓ ก็ได้

นอกจากนี้แล้ว *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง* ยังชี้ให้เห็นว่า *นักธุรกิจต้องมีคุณธรรม* เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การแบ่งปันกัน ในการประกอบธุรกิจด้วย กล่าวคือ นอกจากนักธุรกิจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นแล้ว ยังต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ พนักงานบริษัท ผู้บริโภค และสังคมโดยรวม *การรักษาความสมดุลในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ* ดังกล่าวเป็นหลักสำคัญของการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

๑๐

ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถใช้ของแพง
ได้หรือไม่ หรือสามารถกู้ยืมเงินได้หรือไม่

๑๐

ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถใช้งบแบงได้หรือไม่ หรือสามารถกู้ยืมเงินได้หรือไม่

ในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมิได้ห้ามการ**ใช้งบแบง** หรือการ**กู้ยืมเงิน** **ตราบเท่าที่เราไม่เบียดเบียนใคร รวมทั้งไม่เบียดเบียนตนเอง** เพราะเศรษฐกิจพอเพียง คือ การที่เราใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ในการผลิตเพื่อบริโภคเองบ้าง หรือเพื่อแลกเปลี่ยนบ้างตามความเหมาะสมโดยไม่เกินระดับความสามารถในการใช้จ่ายของตนเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถมีสิ่งต่างๆ เพียงพอที่จะสนองความจำเป็นในเบื้องต้นได้ และถ้าหากมีทรัพยากรและความสามารถเหลือเพียงพอที่จะผลิตหรือบริโภคเกินระดับนั้น ก็สามารถทำได้แต่ต้องพอประมาณตามอรรถภาพ ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า

“...ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราได้ แต่ว่าพอ. แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ. อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง. เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency. (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)...พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเองคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย...”

นอกจากนี้ เมื่อคนเรารู้จักคำว่า “พอ” เมื่อเรามีเหลือกิน เหลือใช้ ก็ควรจะแบ่งปัน เอื้อเฟื้อสิ่งที่มีเกินพอให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ยากไร้หรือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตนเอง ดังพระราชดำรัสในพิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๐ ใจความว่า “...แต่อย่างที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือเรียนรู้อีกหัดตนที่จะให้มีความเอื้อเฟื้อ คือ เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น เมื่อตนมีอะไรก็เอื้อเฟื้อให้ผู้อื่น แบ่งปันให้ผู้อื่น เพื่อที่จะให้ผู้อื่นได้รับผลดีและได้รับความสุขนั้นเหมือนกันเรียกว่าเอื้อเฟื้อ...”

สำหรับในการกู้เงินนั้น หากอยู่บนพื้นฐานของ **ความรู้** และ **ความอดุสาหะ** **ความคิดที่จะพึ่งตนเอง** ให้ได้ในระยะยาว ก็สามารถกู้เงินแบบพอเพียงมาสร้างฐานะ และความเจริญ ให้กับตัวเองและครอบครัวได้ ดังในพระราชดำรัสที่ว่า

“การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้นั้นไม่ดี อันนี้เป็นข้อสำคัญ เพราะว่าถ้ากู้เงินและทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับทำให้ใช้หนี้ได้ ไม่ต้องติดหนี้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

๔ ธันวาคม ๒๕๔๐)

ดังตัวอย่างที่พระองค์ท่าน ได้มีพระราชดำรัสในปีเดียวกันนั้น เรื่องที่มีคนมาขอกู้เงินสามหมื่นบาท ไปซื้อเครื่องมือตัดเย็บเสื้อผ้าให้ภรรยาทำร้าน และสามารถใช้จ่ายเงินคืนหมดจำนวนที่กู้ไปด้วยความฉลาดและความซื่อสัตย์ ตรงกันข้ามกับกรณีที่ยืมเงินไปใช้ **“อย่างอีลุ่ยฉุยแฉก”** หรือกู้ไปเล่นแชร์ อันไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใด

ซึ่งในที่สุดแล้ว การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่ประมาณตน รวมถึงการกู้เงินที่ไม่นำไปสู่การสร้างรายได้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ที่สมเหตุสมผล ก็กลายเป็นต้นเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจดังที่ทราบกัน

๑๑

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มีความแตกต่างจากแนวคิดของ
เศรษฐศาสตร์กระแสหลักอย่างไร

๑๑

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความแตกต่างจาก แนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอย่างไร

เมื่อเปรียบเทียบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก จะพบว่า **มีทั้งส่วนที่สอดคล้องกับส่วนที่แตกต่างออกไป**

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถึงวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับลำดับขั้นตอนของการพัฒนา บนพื้นฐานของคุณธรรมความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับบริบทความเป็นจริงของแต่ละสังคม เป็นแนวทางในการพัฒนาคน โดยเน้นการแก้ไขต้นเหตุของปัญหา คือ การพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคน ให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่ แล้วใช้ความรู้อย่างรอบคอบในการนำทรัพยากรไปใช้บนพื้นฐานของคุณธรรม การไม่เบียดเบียนกัน ความซื่อสัตย์สุจริต และขยันหมั่นเพียร อดทน เพื่อสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างประโยชน์สุขส่วนรวมในระยะยาว ซึ่งทั้งหมดนี้ **มีความลึกซึ้ง มากกว่าที่จะอธิบายได้ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน**

ในเชิงวิชาการ คำนิยามของวิชาเศรษฐศาสตร์ ก็คือ การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

แต่เนื่องจากโลกจริง ๆ มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนมาก เศรษฐศาสตร์ จึงศึกษาพฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์โดยกำหนดสมมติฐาน ต่าง ๆ ขึ้น เช่น สมมติว่า โดยทั่วไปแล้ว มนุษย์มีพฤติกรรมที่จะแสวงหา ประโยชน์สูงสุด และในบางกรณี สมมติว่าทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับปัจจุบัน และอนาคตอย่างสมบูรณ์ (Perfect Knowledge) ข้อสมมติเหล่านี้ ทำให้เกิด การวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เป็นจริง เป็นศาสตร์ที่สอนให้คนเห็นแก่ตัว และไม่เหมาะที่จะนำมาใช้สำหรับประเทศ ที่กำลังพัฒนาที่ประสงค์จะพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแนะนำให้ **“...อาศัยความรู้ ครอบคลุม และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้...”**

ดังนั้น นักเศรษฐศาสตร์จึงควรศึกษาเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอย่าง ครอบคลุม ก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ กล่าวคือ หากข้อสมมติ เป็นจริง ก็จะสามารถวิเคราะห์หาข้อยุติได้ และนำมาใช้ประโยชน์ อย่างน้อย ก็ในระยะสั้น แต่หากข้อยุติไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ส่วนรวม ก็สามารถ เสนอแนะมาตรการให้รัฐเข้าไปแทรกแซงได้ในขณะเดียวกัน หากไม่สามารถ ยอมรับพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัวของคนในระบบเศรษฐกิจก็สามารถเสนอให้ใช้ ระบบการศึกษาหรือกระบวนการทางสังคมไปปรับทัศนคติและค่านิยม เหล่านี้ในระยะยาวได้

เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเสนอ ให้ทุก **“หน่วยเศรษฐกิจ (Economic Units)”** ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภค (Consumers) หรือผู้ผลิต (Producers) ใช้หลักของความ **พอประมาณ** ความ **มีเหตุมีผล** และ การ **มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** และแนะนำให้คน **“...มีความ**

สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต...ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร...” ตลอดจนพัฒนาประเทศไปตามลำดับขั้น

ซึ่งหากสามารถทำให้คนมีพฤติกรรมตามนี้ได้มากขึ้นเรื่อยๆ เศรษฐกิจส่วนรวมก็จะตั้งอยู่ในความไม่ประมาท และมีความมั่นคงมากขึ้น การครองชีพของคนส่วนใหญ่ก็จะดีขึ้น ความเหลื่อมล้ำก็จะน้อยลง ความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้าไปควบคุม หรือแทรกแซงก็จะน้อยลงด้วยเมื่อเป็นเช่นนี้ ก็สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยใช้ **“มือที่มองไม่เห็น (Invisible Hand)”** ซึ่งเป็นหัวใจของ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้โดยมีข้อกังขาน้อยลง

หากนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ได้ศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ ก็จะสามารถประยุกต์ใช้หลักวิชาเศรษฐศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม กับสภาพที่เป็นจริงในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับเป้าหมายการสร้างประโยชน์ และความสุขอย่างยั่งยืนของคนในสังคม

สำหรับท่านที่สนใจสามารถหาอ่านข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก **ชุดหนังสือ การพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง** โดยเฉพาะเล่มกรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถ **download** ได้จาก <http://www.nesdb.go.th>

๑๒

เศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับ
หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือไม่

๑๒

เศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือไม่

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่เน้นผลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จากความหมายของปรัชญาฯ ที่ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวไว้ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ...เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

หากพิจารณาจากความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้วจะเห็นได้ว่า **หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น คือ การพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลใน ๓ ด้าน** คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่มุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว และ นอกจากนั้นแล้ว ยังเป็นเรื่องของมิติเวลา คือ พัฒนาต่อเนื่องข้ามเวลาจากปีหนึ่งสู่อีกปีต่อไป หรือจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหลังไปเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ดี การพัฒนาบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนในความหมายที่ใช้กันอยู่ทั่วไป

กล่าวคือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับวิธีการใช้ความรู้อย่างรอบคอบและระมัดระวังตลอดจนคำนึงถึงคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งระบบคุณค่านี้เป็นพื้นฐานของวิถีปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนา ที่สมดุลและยั่งยืน และก่อให้เกิดสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด

ยกตัวอย่าง ชุมชนหรือองค์กรที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะมุ่งสร้าง **จิตสำนึกและความรู้** ให้สมาชิกรู้จักใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างยั่งยืน สนับสนุนการรวมตัวกันโดยอาศัยทุนทางสังคมหรือวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานสร้างองค์กรหรือเครือข่ายที่เข้มแข็งในระดับชุมชน หรือระดับเครือข่าย ธุรกิจเอกชน เพื่อใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมๆ กับสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีให้แก่ทุกคน

๑๓

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ
กำหนดนโยบายการเป็นการคลังได้หรือไม่

๑๓

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการกำหนดนโยบายการเงินการคลังได้หรือไม่

ได้ การดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างเหมาะสม มีหลักสำคัญ ๓ ประการ คือ **ความพอดี ความมีเหตุมีผลและคล่องตัว และความระมัดระวัง** โดยมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของประเทศ และส่งเสริมการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันต้องป้องกันปัญหาที่จะเกิดความรุนแรง โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและต้องประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจต่างๆ ด้วย

ความพอดี คือ ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป เช่น การกำหนดเป้าหมายปริมาณเงินต้องไม่มากเกินไปจนเป็นผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และไม่น้อยเกินไปจนทำให้เศรษฐกิจซบเซา

ความมีเหตุมีผลและความคล่องตัว คือ นโยบายการเงินและการคลังต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีเหตุมีผล และคล่องตัว เช่น ในช่วงที่เศรษฐกิจมีปัญหาการใช้จ่ายเกินตัว นโยบายการเงินควรมีลักษณะเข้มงวด ขณะที่เศรษฐกิจซบเซา แนวนโยบายการเงินก็ควรเปลี่ยนเป็นผ่อนคลาย

ความระมัดระวัง การเปลี่ยนแนวนโยบายการเงินการคลัง ต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ เพราะการเร่งรีบดำเนินนโยบายเร็วจนเกินไปอาจก่อให้เกิดผลเสียได้

การป้องกันปัญหาที่จะรุนแรงขึ้น การดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจทั้งทางการเงินการคลังต้องพิจารณาถึงปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต กรณีที่ปัญหามีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้นจนกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทางการควรดำเนินมาตรการอย่างเหมาะสมทันต่อสถานการณ์ในลักษณะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาลุกลามก่อนจะวิกฤตมาถึง

ผลกระทบของนโยบาย ต้องพิจารณาจากทั้งระดับส่วนรวมและระดับย่อยควบคู่กันไป เป้าหมายหลักอาจต้องดำเนินนโยบายอย่างเข้มงวดและต้องเข้าไปดูแลให้ปัญหาระดับย่อยไม่รุนแรงจนเกินไปด้วยมาตรการเสริมอื่นๆ

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ สามารถยกตัวอย่างได้เช่น ในด้านการจัดการดอกเบี้ย หรือการจัดการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ควรอยู่บนพื้นฐานของควมมีเหตุผล ความพอดี ไม่สูงไม่ต่ำเกินไปจนทำให้เกิดความเสี่ยงภัยและภาวะวิกฤตตามมา ซึ่งการจัดการในระดับพอดีนี้จะสร้างความสมดุลและความยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจได้ **นั่นคือแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแฝงตัวอยู่ในมาตรการด้านการเงินการคลังนั่นเอง**

ในการประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานทางสายกลาง ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินนโยบายการเงินการคลังต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่างๆ ให้ครบถ้วน โดยเฉพาะด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตของประเทศ ซึ่งในบางครั้งอาจไม่สนองทั้งสองเป้าหมาย อาจต้องลดเป้าหมายหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอีกด้านที่สำคัญกว่า เพื่อให้เกิดความสมดุลและนำไปสู่ความพอเพียงในที่สุด

๑๔

เศรษฐกิจพอเพียง
ไม่สนใจสาขาการผลิตที่ทันสมัย
จริงหรือไม่

๑๔

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่สนใจสาขาการผลิตที่ทันสมัย จริงหรือไม่

ไม่จริง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พัฒนาจากภาคปฏิบัติ จึงทำให้เศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ของการพัฒนาที่มีรากฐานจากความเป็นจริง และปฏิบัติได้ ภายใต้หลักการ ๓ ข้อ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง โดยมีความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญในทางปฏิบัติ

เศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจทันสมัย โดยมีได้มุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ช้าลง แต่กลับ *เพิ่มแง่มุมความรอบคอบ ความระมัดระวัง ในการก้าวอย่างของเศรษฐกิจทันสมัย* มิให้เปิดสู่ภาวะความเสี่ยงที่สูงจนเกินไป จนมีอาจควบคุมได้ในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียง ที่จริงแล้วก็คือ เศรษฐกิจทันสมัยที่มีรูปแบบและวิถีปฏิบัติ เพื่อปูพื้นฐานให้เกิดความมั่นคงเป็นเบื้องต้น และพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ในระดับที่เหมาะสมกับเงื่อนไขภายในและปัจจัยภายนอก โดยไม่ช้าหรือไม่เร็วจนเกินไป เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของการดำเนินการในระยะยาว

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น. ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิชาการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริม ความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป...”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗)

๑๕

การพัฒนาประเทศที่ใช้กลไกการถ่ายโอน
เทคโนโลยีจากต่างประเทศ จะขัดกับ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
หรือไม่ อย่างไร

๑๕

การพัฒนาประเทศที่ใช้กลไกการถ่ายโอนเทคโนโลยี จากต่างประเทศ จะขัดกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่ อย่างไร

ไม่ขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าหากเราสามารถสร้าง
ภูมิคุ้มกันที่ได้อย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากเทคโนโลยีก่อให้เกิดความก้าวหน้าใน
เชิงการพัฒนา การถ่ายโอนเทคโนโลยีจึงเป็นวิธีการและขั้นตอนหนึ่งของ
การพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ ในท้ายที่สุดแล้วจะ**ต้องนำไปสู่ความสามารถ
ในการพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี** กล่าวคือมีความสามารถพัฒนาประยุกต์
ใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
ได้ด้วยตนเอง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมา**ประยุกต์ใช้กับการ
ถ่ายโอนเทคโนโลยีได้เป็นอย่างดี** โดยเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นแนวทาง
การดำเนินทางสายกลาง จะมีส่วนเสริมการถ่ายโอนเทคโนโลยีอย่าง
เหมาะสมได้ดังนี้ คือ

- **ความพอประมาณ** ทำให้คำนึงถึงระดับของเทคโนโลยีที่จะ
ถ่ายโอน ให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะกับการพัฒนาของประเทศในขณะนั้น
เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- **ความมีเหตุผล** ทำให้คำนึงถึงประโยชน์และโทษของเทคโนโลยีนั้นๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ตัดสินใจได้ว่าควรรับการถ่ายโอนและเตรียมพร้อมการจัดการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

- **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** ทำให้การพัฒนาในเชิงการลงทุนทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างพอดี สมดุลกับระดับการพัฒนาของประเทศ ไม่น้อยเกินไปจนต้องพึ่งพิงภายนอกตลอดเวลาแต่ก็ไม่มากเกินไปจนเกิดความเสียหายหรือก่อให้เกิดหนี้สินล้นพ้น และเตรียมความพร้อมถึงผลกระทบทางลบหรือผลกระทบทางอ้อมที่อาจเกิดขึ้น

นอกจากนี้ เศรษฐกิจพอเพียงยังมี**เงื่อนไขในด้านความรู้ และคุณธรรม** จึงทำให้การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ ต้องประกอบด้วยความรู้รอบคอบและระมัดระวัง มุ่งให้ประโยชน์อย่างแท้จริงต่อประชาชนหมู่และประเทศ เพื่อให้การถ่ายโอนเทคโนโลยี เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และพอเหมาะต่อการพัฒนาในแต่ละช่วงของระดับการพัฒนาของประเทศ

๑๒

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จะประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบ
การศึกษาของไทย ได้หรือไม่ อย่างไร

๑๖

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย ได้หรือไม่ อย่างไร

ได้ เนื่องจาก**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เป็น**หลักคิดและแนวทางปฏิบัติตนสำหรับคนทุกคน** ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มั่นคง ยั่งยืน ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ และทำความอยู่เย็นเป็นสุข ความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทยส่วนรวมอย่างแท้จริง

“การศึกษา” คือ เครื่องมือของการพัฒนา “คน” ดังนั้น หากส่งเสริมการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีพื้นฐานบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากับเป็นการพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณลักษณะที่ดีและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า กล่าวคือ

๑. เป็นผู้รู้จักความพอประมาณ โดยมีความพอประมาณตามศักยภาพของตนเอง ทั้งในการประกอบวิชาชีพ การลงทุนการใช้จ่ายส่วนตัว และการใช้เวลาเพื่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ชีวิตรู้จักคำว่า **“พอ”** ในความต้องการ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒. เป็นผู้มีเหตุผล ทั้งมีเหตุผลในการคิด การพูด และการตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำอะไร โดยมีการใช้วิจารณ์ญาณพินิจพิจารณาอย่างถ่องแท้ ไม่ทำตามอารมณ์ตนเอง

๓. เป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีการวางแผนการดำเนินชีวิต ดำเนินธุรกิจ หรือประกอบอาชีพใดๆ ด้วยความไม่ประมาท มีการลด ความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงปลอดภัย รู้จักเตรียมตัวพร้อมรับมือกับความ ผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน และคำนึงถึงอนาคต เช่น การ ทำอาชีพเสริม การออม และการทำประกันภัย เป็นต้น

๔. เป็นผู้ที่มีความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) แสวงหา ความรู้ให้มีความรอบรู้ในด้านต่างๆ ทั้งเรื่องการประกอบอาชีพ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้ที่มีความรู้จะตัดสินใจในการกระทำใดๆ โดยมีข้อมูลที่ ชัดเจน ทำให้การตัดสินใจผิดพลาดน้อยลงและการเป็นผู้มีความรู้ นอกจาก จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเองแล้ว ยังสามารถช่วยเหลือสังคมส่วนรวมได้ด้วย

๕. เป็นผู้ที่มีคุณธรรม รู้จักมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและ สังคม โดยมีความมานะ พากเพียร อดทน มีสติ ปัญญา รู้จักการให้ เสียสละ แบ่งปันเวลาและสิ่งของ ตลอดจนจรรยาบรรณที่มีเกื้อหนุนให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ยากไร้และด้อยโอกาสกว่าตนเอง ตัวเองก็จะไม่เดือดร้อน สังคมก็จะร่มเย็น

ในยุคปัจจุบันมีการนำระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีการแข่งขันสูง มาใช้อย่างไม่รอบคอบ การกระตุ้นค่านิยมการบริโภคอย่างฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย และเป็นไปตามกระแสจนเกินไป โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่แท้จริงทั้งต่อ ตนเองและส่วนรวม ส่งผลให้คุณธรรมของผู้คนในสังคมลดน้อยถอยลง และ สภาพสังคมอ่อนแอ **การพัฒนาาระบบการศึกษาบนพื้นฐานหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นสิ่งจำเป็น** เนื่องจากเป็นการมุ่งพัฒนาคน

ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีความสมดุล ทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย โดยใช้
คุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของหลักปรัชญาฯ เป็นตัวนำทาง

สำหรับการประยุกต์ใช้ปรัชญาฯ เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาจะ
ต้องปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนด้วย **หลักไตรสิกขา** คือ ฝึกให้เด็กปฏิบัติตน
มีระเบียบวินัย ไม่คิดทำอะไรเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (ศีล) ฝึกจิตใจ
ให้**ตั้งมั่นในความดีงาม ขยันหมั่นเพียร อดทน**ในการประกอบภารกิจ
ให้**ลุ่ล่งสำเร็จไปได้** (สมาธิ) และ**ฝึกคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วย
เหตุและผล รู้จักผิดชอบชั่วดี มีหลักคิดที่ถูกต้อง** (ปัญญา) รวมทั้งต้องมี
ปัจจัยภายนอกที่เอื้ออำนวย เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ และเพื่อนที่เป็น
กัลยาณมิตร มีสื่อการเรียนรู้อะบบบริหารจัดการ และสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น
ที่จะก่อให้เกิด การพัฒนาทักษะการคิดและวิถีปฏิบัติบนพื้นฐานความรู้คู่
คุณธรรมอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ **ครู** ก็ต้องเป็นแบบอย่าง
ที่ดีโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการ
อบรมสั่งสอนศิษย์ และการพัฒนาระบบการศึกษาไทยบนพื้นฐานปรัชญาฯ
ต้องมุ่งเน้นการฝึกฝนผู้เรียนให้มีสติปัญญายิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยพัฒนา
กระบวนการเรียนรู้การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย
และต่อเนื่องตลอดชีวิต ไปพร้อมๆ กับการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างค่านิยม
ให้เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน
ให้ผู้เรียน สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลและมั่นคงภายใต้กระแส
โลกาภิวัตน์นั่นเอง

๑๗)

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นแนวคิดอุดมคติหรือไม่

๑๗

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดอุดมคติหรือไม่

ไม่ใช่ แต่เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติได้ ซึ่งตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ก็คือเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และสำหรับกิจกรรมอื่นๆ นอกภาคเกษตรนั้น ก็สามารถจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งสิ้น

ทั้งนี้เพราะ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เรื่องของเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของความคิดที่จะต้องทำอะไรอย่างพอเพียง** คือ **“พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก”** เป็นแนวปฏิบัติทางสายกลาง ซึ่งเหมาะสมกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของสังคมไทย

กล่าวคือ เป็น**การดำเนินชีวิตที่คำนึงถึงอัตภาพของตนพร้อม ๆ กับปัจจัยภายนอก** การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การพัฒนาตนเองหรือพัฒนาองค์กรอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน โดยต้องสร้างฐานรากให้มั่นคงก่อน

ซึ่งทั้งหมดนี้**ไม่ใช่แนวคิดทางอุดมคติ แต่เป็นแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติและเห็นผลได้อย่างแน่นอน** หากผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจที่ถูกต้องและเห็นถึงประโยชน์ที่แท้จริงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน หรือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็สามารถมีความพอเพียงที่สมดุลกับเงื่อนไขของแต่ละบุคคลได้ทั้งสิ้น แต่อาจจะไม่เหมือนกัน ไม่เท่าเทียมกัน เช่น ราคาของที่ใช้บริโภคก็อาจสูงต่ำแล้วแต่ฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล เพราะฉะนั้นจะใช้ของแพงหรือไม่ ก็อยู่ที่ความเหมาะสมที่พอเพียงตามฐานะทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่นั่นเอง

“...เศรษฐกิจพอเพียง ที่ก้าวหน้าไม่ใช่เพียงแต่ปลูกพอกินอย่างนั้น มันต้องมีพอที่จะตั้งโรงเรียน แม้แต่ศิลปะเกิดขึ้น ประเทศชาติถือว่าประเทศไทยเจริญในทุกทาง ไม่หิว มีกิน มีอาหารใจ หรืออะไรอื่น ๆ ให้มาก ๆ ความสะดวกจะสามารถสร้างอะไรได้มาก นี่คือเศรษฐกิจพอเพียง สำคัญว่าต้องรู้จักขั้นตอน ถ้านี้ก็จะทำอะไรให้เร็วเกินไปไม่พอเพียง ถ้าไม่เร็ว เข้าไปก็ไม่พอเพียง ต้องให้รู้จักก้าวหน้า โดยไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน...”

(พระบรมราโชวาทในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

๔ ธันวาคม ๒๕๔๖)

๑๘

การดำเนินชีวิตตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ควรเริ่มต้นจากอะไร

๑๘

การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มต้นจากอะไร

การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้อง**เริ่มจากการพัฒนาทางด้านจิตใจ** คือ ให้ความเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเชื่อว่า**เมื่อนำไปใช้แล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ และความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต** แล้วจึงจะมีความมั่นใจที่จะนำไปทดลองใช้ปฏิบัติ

หลังจากที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วก็จำเป็นต้อง**ทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น** โดยคำนึงถึงความพอประมาณในการดำรงชีวิตในด้านต่างๆ ทั้งด้านการบริโภค การกินอยู่หลับนอน การเข้าสังคม การใช้เวลาและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นเบื้องต้น การทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำต่างๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไป จนทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลัง การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ดี การที่จะสร้างภาวะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ นั้น จำเป็นที่จะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

การเรียนรู้ ที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ใช้ชีวิตอยู่บนศีลธรรม รู้จักพอ รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบเบียดเบียนผู้อื่น และฝึกอบรมสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถ**ตระหนักถึงประโยชน์ และความสุข ที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้** แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

จิตสำนึกที่ตระหนักถึง**ความสุข**ที่เกิดจากความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และรู้จักระดับความพอเพียง จะนำไปสู่การประกอบสัมมาชีพหาเลี้ยงตนเองอย่างถูกต้อง ไม่ให้ต้อยากจนเบียดเบียนตนเอง หรือไม่เกิดความโลภจนเอาเปรียบผู้อื่น แต่มีความพอเพียงที่จะคิดเผื่อแผ่แบ่งปันไปยังคนอื่น ๆ ในชุมชนหรือองค์กร และสังคมจนสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นได้

อย่างไรก็ตาม ระดับความพอเพียงของแต่ละคนอาจจะไม่เท่ากัน หรือความพอเพียงของคนคนเดียวกันแต่ต่างเวลาก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้แล้วแต่เงื่อนไขภายในและภายนอก ตลอดจนสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา

๑๙

เราจะประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสังคมแต่ละระดับ อาทิ ระดับปัจเจกบุคคล
ระดับชุมชน และระดับรัฐ ได้อย่างไร

๑๙

เราจะประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสังคมแต่ละระดับ อาทิ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชน และระดับรัฐ ได้อย่างไร

เราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับ
ปัจเจกบุคคล ชุมชน และระดับรัฐ ได้ดังนี้

๑. ในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัว
ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และดำเนินชีวิต
อย่างพอกิน พอใช้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อเหลือกิน เหลือใช้ ก็แบ่งปัน
เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ทำให้เกิดความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่าง
พอเพียง พยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่าง
พอเพียงได้ในทุกสถานการณ์สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในชีวิตและ
ครอบครัว และสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมได้

๒. ความพอเพียงในระดับชุมชน เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในชุมชนมี
ความพอเพียงในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานแล้ว สมาชิกสามารถนำหลัก
เศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชนได้ มีการ
รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถ
ที่ตนมีอยู่เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีความช่วยเหลือแบ่งปันกัน
จนเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง

ระหว่างกันต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม ในการดำเนินชีวิตที่สมดุลอย่างแท้จริง

๓. ความพอเพียงในระดับรัฐหรือระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่ง ที่มีความพอเพียง มา**ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์** ตลอดจนร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ**สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน** ด้วยหลัก**แบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน** จนเกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด เมื่อรัฐแจ้งเห็นจริงด้วยเหตุด้วยผลว่า พื้นฐานของประเทศเป็นอย่างไร ก็จะสามารถวางนโยบายและกลยุทธการพัฒนาให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

๒๐

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัย
และทุกศาสนา ได้หรือไม่

๒๐

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัย และทุกศาสนา ได้หรือไม่

*ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
กับคนทุกวัยและทุกศาสนา* เนื่องจาก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น
หลักปรัชญา ที่เป็นจริง เป็นกรอบในการดำรงชีพที่สามารถประยุกต์ใช้ได้
กับคนทุกเพศ ทุกวัย ในระดับต่างๆ จากชนบทจนถึงในเมือง จากผู้มี
รายได้น้อย จนถึงผู้มีรายได้สูงจากภาคเอกชนถึงภาครัฐ

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นว่า
ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
ประจำวันนั้น *ผู้ประยุกต์ต้องเริ่มจากการพัฒนาทางด้านจิตใจ* คือ ให้ความ
ความเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ*เชื่อว่าเมื่อนำไปใช้แล้ว จะ
ทำให้เกิดประโยชน์ และความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต* แล้วจึงจะ
มีความมั่นใจที่จะนำไปทดลองใช้ปฏิบัติ

การทดลองใช้ปฏิบัตินั้น เริ่มจากการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการ
รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่าง
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน และที่สำคัญ คือ การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่ง*สอดคล้อง
กับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของศีลธรรม*

ไม่ทำอะไรๆ ที่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือทำอะไรที่เกินตน **รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสมและกำลังสามารถของตน** เชื่อในผลของการกระทำ หรือที่เรียกว่า กฎแห่งกรรมซึ่งอยู่บนพื้นฐานของเหตุและปัจจัย รวมทั้งการดำเนินชีวิตบน **ทางสายกลาง** คือ คำนึงถึง **ความพอดี ไม่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป ฝึกตนเองให้มีสติ มีสมาธิตั้งมั่นในการดำรงชีวิต การทำงาน พัฒนาปัญญาให้สามารถรู้ผิด รู้ถูก รู้ควร รู้ไม่ควร** จนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลทุกขณะ

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง **เป็นหลักปรัชญาที่เป็นสากล** สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกเพศ ทุกวัย และทุกศาสนาอย่างแท้จริง

“...เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต

รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน

เปรียบเสมือน**เสาเข็ม**ที่ถูกตอกรอกรับบ้านเรือน
ตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่**เสาเข็ม**

แต่คนส่วนมากมองไม่เห็น**เสาเข็ม**

และลืม**เสาเข็ม**เสียด้วยซ้ำไป...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จากวารสารชัยพัฒนา ฉบับประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒

